

Riksdagens protokoll

2011/12:124

Tisdagen den 5 juni

Kl. 13.00 – 14.14

Protokoll
2011/12:124

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 30 maj.

2 § Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Lotta Finstorp* (M) avsagt sig uppdraget som suppleant i socialutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds-sammanträde

Andre vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 11 maj inkommit.

4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2011/12:388

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:388 Israels ockupation av Palestina och konsekvenserna därav

av Katarina Köhler (S)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 28 juni 2012.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 1 juni 2012

Utrikesdepartementet

Carl Bildt (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Jörgensen

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:389 Israels agerande mot Palestina
av Torbjörn Björlund (V)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 28 juni 2012.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 1 juni 2012

Utrikesdepartementet

Carl Bildt (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Jörgensen

Expeditionschef

Interpellation 2011/12:420

Till riksdagen

Interpellation 2011/12:420 Bostadsfrågor
av Amineh Kakabaveh (V)

Interpellationen kommer att besvaras den 20 juni 2012.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 1 juni 2012

Socialdepartementet

Stefan Attefall (KD)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditions- och rättschef

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2011/12:155 till skatteutskottet

2011/12:157 till konstitutionsutskottet

Skrivelse

2011/12:154 till utrikesutskottet

Redogörelse

2011/12:RR5 till finansutskottet

(Ersätter rapporten *Riksrevisorernas årliga rapport 2012* som bordlades tisdagen den 29 maj.)

Föredrogs och bordlades åter
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2011/12: MJU25
Utrikesutskottets betänkande 2011/12: UU17
Trafikutskottets betänkanden 2011/12: TU16 och TU13

7 § Svar på interpellation 2011/12:366 om en modern polisutbildning

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Carina Adolfsson Elgestam har frågat mig hur jag avser att säkra kvaliteten på den framtida polisutbildningen i Växjö.

Låt mig först säga att det är naturligt att antalet studenter på polisprogrammet varierar mellan olika år. Polisutbildningen vid Linnéuniversitetet i Växjö genomförs som en uppdragsutbildning på uppdrag av Rikspolisstyrelsen, och efterfrågan på polisstudenter beror på hur efterfrågan ser ut hos den enda arbetsgivaren, polisen. Regeringens mål om 20 000 poliser är uppfyllt, och antalet poliser ska nu ligga kvar på den nivån. Efterfrågan på nyutexaminerade polisassistenter kommer därför troligen att ligga på en jämnare nivå och bli mer förutsebar de kommande åren.

När det gäller kvaliteten på polisutbildningen som bedrivs i Växjö har jag inte fått några indikationer på att kvaliteten skulle vara ifrågasatt av vare sig studenter, lärare eller polismyndigheter, tvärtom.

Avslutningsvis vill jag poängtera att det ankommer på Rikspolisstyrelsen att tillsammans med lärosätena säkerställa att innehållet i polisutbildningen hela tiden utvecklas för att möta omgivningens förväntningar och krav.

Anf. 2 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Herr talman! Denna interpellationsdebatt handlar om två saker. Det ena är att det är dags att skapa en modern polisutbildning. Polisutbildningen måste bli en högskoleutbildning för att klara framtidens brottsutmaningar. Med den utvecklingsmöjligheten kan vi skapa en bättre kvalitet och få bättre möjligheter för forskning på området. Det andra gäller antalet utbildningsplatser, i det här fallet i Växjö.

Mot bakgrund av detta känns ministerns svar lite slentrianmässigt. Det funkar bra, och med detta är ministern och regeringen nöjd.

Jag kan då inte låta bli att säga att ministern inte på något sätt försöker sätta sig in i hur det är att bedriva en uppdragsutbildning där antalet studenter varierar. Den ena terminen har man 216 studenter. Nästa termin har man kanske 150 studenter. Vid förra intaget – vi tar Växjö som exempel – var det 75 studenter.

Det kan låta som att det inte är så konstigt och att det bara är att anpassa kostymen till antalet studenter. Men så enkelt är det inte. När man har studenter måste man ha lärare och klara kompetensen. Det är klart att man vill ha den bästa kompetensen till sina utbildningsplatser, de bästa lärarna. Men vilka lärare är det då som söker sig till den här typen av utbildningar, när man inte vet om man nästa termin kommer att ha något

jobb över huvud taget? Det hade varit väldigt intressant om ministern över huvud taget omnämmt det i sitt svar. Hur ska man kunna bedriva en bra utbildning när det går så mycket upp och ned?

Det finns naturligtvis även annan utbildning där antalet platser varierar, som i grundskolorna. När våra barn ska börja första klass går det upp och ned hur många ungar det är som börjar. Skillnaden är bara att man då vet sex år i förväg på ett ungefär hur det är. I det här fallet får man besked sju åtta månader innan terminen börjar om hur många platser man har, och så ska man anpassa kostymen. Det känns inte som att detta ger trygghet och säkerhet för vare sig studenterna eller dem som genomför uppdragsutbildningen.

Ministern borde väl ändå det minsta lilla kunna erkänna att det finns en problematik här. Det är inte för att det skulle vara något stort problem allmänt med utbildningen, vilket man kan uttolka i det svar som ministern gett, utan frågan är snarare: Hur löser vi problematiken över tid, så att vi har kompetent personal som vill vara kvar på våra utbildningsplatser för att studenterna ska få den bästa möjligheten?

En polis utbildas i två år, det vill säga fyra terminer. Den femte terminen är de aspiranter. När man är aspirant är man ute i den tuffa verkligheten.

Anf. 3 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Interpellationen styr det svar man får. Frågan i interpellationen var hur man skulle säkra kvaliteten på utbildningen i Växjö.

Jag har stor förståelse för svårigheten för utbildningsanordnaren när antalet studenter varierar. Det finns naturligtvis en enkel lösning på det: att hålla ett jämnt antal studieplatser. Men sedan får en del poliser inga jobb. Detta går inte med nuvarande regelverk. Därav har problemen kommit.

Det jag berättar i svaret är att vi ser framför oss att detta kommer att jämnas ut. Vi har nu nått en högre nivå på antalet poliser, som alliansregeringen utlovade. Än så länge har jag inte de resurser som skulle krävas för att ytterligare öka dimensioneringen av svenskt polisväsen. Det gör att jag tror att vi kan räkna med ett något jämnare behov av nya utbildade poliser de närmaste åren. Men det där fluktuerar lite grann.

Jag har stor respekt för svårigheterna. Det gäller inte bara lärarna, utan naturligtvis finns det många utbildningsmoment som behöver en viss stabilitet för att hålla den kvalitet som kan krävas. Jag har stor respekt för det. Å andra sidan har tidigare regeringar valt – vilket jag tycker var riktigt – att inte fokusera och koncentrera all polisutbildning till ett enda ställe. Det hade möjligen underlättat något. Men man har sett ett värde i att vi har polisutbildningar på åtminstone tre håll. Våra erfarenheter av både Växjö och Umeå är mycket goda. Jag tror inte att det valet vore en lösning på den problematiken. Jag ser alltså problemen, men tror att det kan bli något lättare framöver.

Sedan har vi den andra frågan som Carina Adolfsson Elgestam tar upp där utgångspunkten var påståendet att det är dags att skapa en modern polisutbildning. Jag vill börja med att säga att vi har en modern polisutbildning. Den uppdateras hela tiden. Jag tror inte att vi någonsin har haft så väl utbildade poliser som vi får ut från polisutbildningarna i dag.

Däremot tillsattes en utredning och bedrivs ett arbete på Utbildningsdepartementet med frågan: Hur ska polisutbildningen se ut för att vi om 20–30 år ska ha poliser som klarar av de utmaningar som de då ställs inför i sitt arbetsliv? När det gäller utbildningsreformer och utbildningsarbete måste man ha ett helt annat perspektiv. Det handlar inte nödvändigtvis om kritik av nuvarande utbildning.

Det är viktigt att säga att av de utredningar och utvärderingar som har gjorts och också av remissinstanserna framgår väldigt tydligt att man ser väldigt hög kvalitet i den polisutbildning vi har i dag. Det är snarast i en del av de praktiska momenten som man tycker att det finns brister än i de teoretiska delarna, vilket möjligen skulle tala emot en högskoleutbildning.

Nu gör inte jag det av det enkla skälet att vi ser värdet av de utbildningsdelar som vi får via uppdragsutbildning och på annat sätt på högskolenivå eftersom polisyrket är väldigt komplext. Det är och borde vara självklart att elever får högskolepoäng för högskolekurser de går också under polisutbildningen.

Frågan om den framtida polisutbildningen är komplex. Jag har också tidigare gett beskedet här i kammaren att vi under året kommer att återkomma med besked om hur vi ser på den. Det finns de som tycker att det borde gå fort. Men har man ett ordentligt perspektiv att det ska vara en utbildning som är relevant för den verksamhet som bedrivs och hur polisen utvecklas får man nog se till att man gör hemläxan ordentligt.

Anf. 4 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Herr talman! Ministern säger: Som man frågar får man svar. Min fråga lyder: Det råder i dag stor osäkerhet om hur polisutbildningen i Växjö ska fortgå. Att bedriva en kvalitativ utbildning där man den ena terminen får 150 nya studenter, nästa termin 75 och nästa kanske noll nya studenter kan vara mycket svårt, inte minst utifrån den personalpolitik som man då ska bedriva.

På detta svarar ministern: Det är naturligt att antalet studenter på polisprogrammet varierar mellan olika år. Detta på tal om ”som man frågar får man svar”. Man får väl hoppas att landets justitieminister tänker lite längre än så utifrån det som är kopplat till personalpolitik och hur man skapar långsiktighet. Det måste ändå vara viktigare än att ge den typen av svar här i kammaren.

Visst har vi i Sverige i dag en modern polisutbildning. Men den behöver bli än modernare. Visst är det viktigt att vi tittar på hur polisens utbildning ska se ut om 20–30 år. Men det är här och nu som vi behöver modernisera polisutbildningen ytterligare och gå emot att polisutbildningen blir akademisk.

Vi kan inte minst i Växjö, där polisutbildningen ligger på Linnéuniversitetet, se vad det har betytt både för polisutbildningen och för alla de andra studenterna utifrån alla andra program som de läser när dessa två kulturer möts och vilket sprängstoff det blir utifrån ökad kunskap.

Det borde vara en förebild för ministern så att hon nu äntligen kommer till skott. Ministern säger ju att vi nu äntligen detta år, 2012, ska få besked om polisutbildningen i framtiden angående högskolebehörighet. Det är ett tag sedan den utredning som ministern hänvisade till var klar. Det är fyra år sedan.

Det är kanske inte något fel av mig att här i kammaren i dag stå och uttrycka att det kanske vore på tiden. Vi socialdemokrater tycker och har länge drivit frågan att det borde bli högskolebehörighet. Att få ett besked att ministern och regeringen äntligen kommer till skott efter fyra år är inte att gå för fort fram.

För alla dessa studenter, oavsett om de finns i Umeå, Stockholm eller Växjö eller kanske läser på distans, är det viktigt att få ett besked utifrån långsiktighet. Det är samma sak för alla dem som jobbar som lärare. Kan de känna någon form av trygghet utifrån att det kommer att bli stabilare vad gäller fördelningen av antal platser inför framtiden?

Jag hoppas att ministern kan ge lite tydligare besked i sitt nästa inlägg.

Anf. 5 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Vi har nu haft debatten om polisutbildningen ett antal gånger både i justitieutskottet och delvis i utbildningsutskottet. Det är väldigt intressant att lyssna på Socialdemokraternas företrädare. De kopplar direkt höjd kvalitet och en modern polisutbildning till att man akademiserar utbildningen ytterligare.

Herr talman! Jag kan inte låta bli att jämföra med till exempel yrkeshögskolan som vi också brukar nämna när det gäller utbildning och koppling till arbetsmarknaden. De utbildningarna sker över två eller tre år. Det är 86 procent som inom ett halvår har en utbildning som är direkt anpassad efter branschens behov.

Nu säger inte vi från Folkpartiet att den nya polisutbildningen enbart ska inriktas på en yrkeshögskolebildning. Men varför tittar ni inte på det pedagogiska upplägget med anknytningen till aktualiteten och det som faktiskt efterfrågas?

Polisen har själv sagt att de behöver mer specialister. Jag håller med justitieministern om att eleverna ska få tillgodoräkna sig högskolekurser och få högskolepoäng. Men det kommer inte att lösa det kompetensbehov som finns hos flera polisdistrikt.

När man besöker lokala polisstationer säger de: Vi vill kunna påverka anställningsprocessen mer inte bara regionalt utan väldigt lokalt. Vi vill också kunna locka till oss personer från orten eller länet för att få en långsiktighet i anställningen.

Hur ska vi kunna locka till oss de aspiranter som vill bli poliser som har målsättningen att till exempel jobba i yttre tjänst i fem, tio eller femton år? Det kanske över huvud taget är vad som lockar dem till att vilja bli poliser.

Ser inte Carina Adolfsson Elgestam någon slags risk i att enbart akademisera polisutbildningen och därmed kanske tappa 20–30 procent sökande som i dag väljer att bli poliser utifrån den yrkesutbildning som den faktiskt är?

Anf. 6 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Jag ska först rätta mig själv. Jag sade att Polisutbildningsutredningen överlämnades till Utbildningsdepartementet. Den överlämnades till Justitiedepartementet. Detta sagt så att det blir rätt i protokollet.

Vi börjar med frågan om osäkerhet i Växjö. Jag har inte hört något från Växjö om den osäkerheten. Jag var överens med interpellanten om att ett ojämnt antal studenter skapar ett en del bekymmer. Jag har respekt för det. Jag har också gett svar på hur jag tror på framtiden när det gäller den delen. Någon större risk för utbildningen i Växjö kan jag inte se. Den håller hög kvalitet och är välrenommerad i många avseenden.

Det intressanta med argumentationen från Socialdemokraterna är detta med att de driver mantrat: Polisutbildningen måste moderniseras. Men de svarar aldrig på frågan om innehållet: Hur då? Vårt arbete när det gäller polisutbildningen bedrivs utifrån att det är en viktig verksamhet.

Svensk polis hanterar allt från familjevåld, trafikkontroller, bluffakturor, internetproblem till narkotikalangning och många olika typer av frågor. För mig är det alldeles uppenbart att polisens verksamhet är bred, komplex och mångfasetterad.

Hela idén om att en enda sorts utbildning och kompetens ska svara mot alla de behov som polisverksamheten har faller. Vi behöver många typer av kompetenser. I dag är vi tvingade att anställa ekonomer, revisorer, kemister och alla möjliga typer av experter för att över huvud taget kunna både beivra och förebygga brott och kunna utreda dem.

Polisuppgiften har blivit mer komplex och mångfasetterad, och vi behöver specialisering inom polisen på olika sätt. Man måste se att detta är en utveckling som inte kommer att avstanna.

Man kan inte säga så här: Bara de går på högskolan blir det bra – det har blivit mycket trevligare sedan man flyttade in vissa utbildningar på en högskola! Det är inte trevlighet vi talar om. Jag tror visst att det är bra när olika kulturer möts. Men om man ska reformera en utbildning måste man börja med att fundera över vad det är vi ska utbilda för. Vilka kriterier och krav är det som ska uppfyllas? Och hur håller vi kvalitet i det? Det råder ingen tvekan om att mycket av den kompetens, den polisverksamhet och den polisutbildning som vi behöver finns på våra universitet. Men det finns också andra frågeställningar som vi måste ta oss an.

Jag har hela tiden varit, och är fortfarande, mindre fokuserad på form, ort och placering och mer fokuserad på innehåll och kvalitet. Det är utifrån detta som vi måste bedriva arbetet. Jag håller dock med om interpellanten om att det har tagit lite för lång tid. Det kan man tycka. Utredningen tillsattes 2006. Det hela remitterades så småningom i december 2006, och vi har haft remissvaren under ganska lång tid. Dock tycker jag att man ska säga att det är många olika synpunkter som har inkommit. Framför allt finns det en hel del synpunkter där man pekar på att det saknas underlag i väsentliga frågor. Det har vi fått ta in på olika sätt. Sådant tar tid. Man fattar inte beslut, och man tar inte ställning, i en fråga om en framtida utbildning och om hur den ska se ut utan att skaffa sig svar på de olika frågor man har. Det är det arbete vi bedriver. Man kan beklaga om det tar lite tid, men det kan å andra sidan vara viktigt att det blir rätt.

Mitt svar när det gäller Växjö är att jag ser att det finns praktiska problem, att de är på väg att minska och att utbildningen håller hög kvalitet. Jag tycker också att det är viktigt att säga att de som studerar till polis i dag inte blir hjälpta av att man lovar någon ny utbildning i framtiden. De blir nog snarast skrämde av påståenden om att den utbildning de går nu

inte skulle vara relevant och bra. Det kan jag dementera. Den är bra och den håller för många år framåt.

Anf. 7 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S):

Herr talman! Självfallet har vi en hög kvalitet på vår utbildning i Sverige. Men studenterna studerar till polis under två år och går den femte terminen som aspiranter. Om man tänker på detta utifrån den tuffa verklighet som de sedan ska ut och möta – alltifrån knarklangare och bilolyckor till bluffakturor, som ministern själv nämnde här tidigare, med mera – behövs det kanske ytterligare påbyggnad långsiktigt. Också kriminaliteten utvecklas och förändras över tid. Det som för tio år sedan var en form av brottslighet ser helt annorlunda ut i dag, inte minst utifrån det globala perspektivet. Just därför är det viktigt att vi går vidare med polisutbildningen.

Det är också lite intressant att ministern nämner att man har varit tvingad – så uppfattade jag det – att anställa personer med en annan form av kompetens än polisutbildning för att man ska klara av att lösa brottsligheten. Det tycker jag talar för sig självt utifrån att vi behöver gå vidare med utbildningen och se till att den breddas och att kompetensen höjs långsiktigt inom polisen för klara av att ytterligare lösa brottsligheten.

Mot bakgrund av detta tror jag ändå inte att man kommer att känna sig helt tillfreds i Växjö vad gäller nedskärningar och kompetensförsörjning när det handlar om antalet platser. Men ministern gav ändå signaler utifrån att det kommer att bli lite stabilare i framtiden.

Anf. 8 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Svensk polisutbildning håller hög kvalitet och är attraktiv. Det är inte så att studenterna inte vill bli poliser, utan de anstalter som utbildar lockar till sig många intressenter. Jag tror att debatten handlar mycket om status. Man kan jämföra med lärarnas status. Man säger så här: Bara vi akademiserar utbildningen och gör den till en fyraårig högskoleutbildning kommer vi att höja polisens status! Problemet kanske är arbetsvillkoren, de sociala villkoren, lönevillkoren, arbetstider och så vidare. Det måste Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna själva arbeta med för att locka till sig duktiga människor som vill bli poliser.

Carina Adolfsson Elgestam säger också att det är en tuff verklighet och att poliserna ska vara ännu bättre anpassade och utrustade för denna verklighet. Då är frågan: Hur sjutton kommer studenterna att bli bättre förberedda för den tuffa verkligheten om man akademiserar och teoretiserar utbildningen ytterligare? Tvärtom måste man ha en mycket bra yrkesutbildning som bas och en teoretisk grundutbildning som ska vara möjlig att bygga på. Det ska finnas karriärvägar även om man sedan vill specialisera sig och bli specialist på mordutredningar eller narkotika, till exempel.

Precis som justitieministern nämnde finns det ett brett spektrum av uppdrag – trafikpolis, skolpolis, samverkan ute på stadsdelsnivå och så vidare. Frågan är hur vi ska kunna rekrytera också denna typ av poliser om man enbart akademiserar utbildningen. Det har inte Socialdemokraterna några svar på.

Anf. 9 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Även när det gäller den utbildning som föreslogs av Polisutbildningsutredningen framhölls nödvändigheten av att anställa specialister och expertis. Om man ska arbeta till exempel med it-brott finns det ingen möjlighet att i en vanlig polisutbildning få fram den tekniska kompetens som kräver tekniker, ingenjörer och analytiker av olika slag. Specialistkompetens är någonting helt annat än en generalistutbildning som det ändå måste vara fråga om för en grundutbildning.

När det gäller aspiranterterminen och de svårigheter som beskrivs och som uppstår när aspiranterna kommer ut efter två års studier på polisutbildningen föreslog utredningen dubbelt så lång aspiranttid. Däremot skulle aspiranterna inte ha polismans befogenhet utan gå som student. Det ger stora förändringar. Hos de aspiranter som jag har mött, och det är ganska många, skulle det bli ett ramaskri om man föreslog att de inte skulle få göra någonting av riktigt arbete under ett helt år ute på polismyndigheterna. Det faller på sin egen orimlighet. De vill vara verk-samma. Sedan är det en annan sak att de är under handledning och inte fullt ut kan allt det som en erfaren polis kan.

Det finns många sådana aspekter som måste analyseras när man diskuterar polisutbildningen. Jag tycker att det är viktigt att peka på att vi i grunden har en bra polisutbildning. Den kan förbättras, och den måste förbättras utifrån de verksamhetsbehov vi har. Vi ska naturligtvis också ta till oss de erfarenheter vi har från utbildning på högskolan men också från de synpunkter som har kommit från polismyndigheterna på vad man måste klara av som polis i arbete i dag, 2012, men också 2020 och 2025.

Det är med de förutsättningarna vi arbetar inom regeringen. Vi kommer som sagt att ge besked om hur vi ser på polisutbildningen under detta år.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2011/12:307 om verksamhetsutövares ekonomiska ansvar vid större olyckor

Anf. 10 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Ärade ledamöter! Ärade åhörare! Per Bolund har frågat finansministern hur Sveriges statsfinanser med nuvarande regelverk skulle påverkas av en stor olycka i klass med den som skedde i Fukushima för ett år sedan samt om det kommer att ställas krav på verksamhetsutövare i Sverige att, genom exempelvis borgensförbindelser eller katastrofobligationer, ta fullt ansvar för de kostnader en större olyckshändelse skulle få för privatpersoner och för samhällsekonomin.

Interpellationen har överlämnats till mig den 15 maj.

Herr talman! Stora olyckor kostar mycket för samhället ekonomiskt, men medför framför allt ett stort lidande för människor. En stor kärnkraftsolycka i Sverige skulle med den nu gällande atomansvarighetslagen leda till att innehavaren av en kärnteknisk anläggning blir strikt ansvarig för skador som orsakats av en olycka vid anläggningen. Anläggningshava-rens ansvar uppgår, i enlighet med nuvarande lydelse i Pariskonventionen, till 300 miljoner särskilda dragningsrätter (SDR). Det är en tek-

Prot. 2011/12:124

5 juni

*Svar på
interpellationer*

nisk term som motsvarar 3,3–4 miljarder svenska kronor. Att dessa medel finns garanteras genom att anläggningshavaren är skyldig att ha en försäkring.

Därutöver kan skadeståndsansättning av statsmedel utgå på grund av det gemensamma statsansvaret enligt Pariskonventionen i intervallet 300–425 miljoner SDR, särskilda dragningsrätter. Den svenska staten kan, utöver vad som gäller enligt Pariskonventionen, behöva betala ersättning upp till totalt 6 miljarder svenska kronor för skador i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Genom en ändring i lagen om kärnteknisk verksamhet som trädde i kraft i augusti 2010 är den som har tillstånd till kärnteknisk verksamhet skyldig att ha en organisation för verksamheten med ekonomiska, administrativa och personella resurser som är tillräckliga för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt kärntekniklagen. Det handlar om åtgärder som följer av villkor eller föreskrifter och skyddsåtgärder i händelse av driftstörningar eller haverier i anläggningen.

Genom proposition 2009/10:173 *Kärnkraften – ökat skadeståndsansvar* har riksdagen den 17 juni 2010 beslutat att godkänna 2004 års ändringsprotokoll till Pariskonventionen samt beslutat om en ny lag om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Lagen träder i kraft och ratificering av 2004 års ändringsprotokoll sker genom regeringsbeslut när det finns EU- och konventionsrättsliga förutsättningar för ett ikraftträdande, tidigast till årsskiftet 2012/13.

När de nya skadestandsreglerna i lagen om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor träder i kraft kommer de att innebära att betydligt större krav ställs på kärnkraftsindustrin att betala ersättning till skadelidande vid en olycka. 11 miljarder svenska kronor ska garanterat finnas genom försäkring eller annan säkerhet.

Det införs även ett obegränsat ansvar för anläggningshavaren av kärntekniska anläggningar, trots att detta inte krävs enligt Pariskonventionen. Ett obegränsat ansvar betyder att det inte finns någon i förväg bestämd beloppsgräns för det ekonomiska ansvaret. Det som sätter gränsen för när ersättningsansvaret upphör blir i stället anläggningshavarens tillgångar.

Det obegränsade ansvaret innebär dock inte, på grund av utformningen av den svenska aktiebolagsrätten, att anläggningshavaren åläggs en skyldighet att betala ersättning för skada till följd av en radiologisk olycka.

Ett sätt att i görligaste mån säkra tillgångar i anläggningshavarens bolag är att ta bort möjligheten att sakförsäkringen för anläggningstillgångarna har annan förmånstagare, till exempel moderbolaget, än försäkringstagaren, anläggningshavaren, själv. Denna möjlighet tas bort när den nya lagen träder i kraft. I dag har tillståndshavarna sakförsäkringar som är i storleksordningen 20 miljarder kronor.

Ersättningsskyldigheten kommer även att omfatta kostnader för räddningsinsatser och sanering enligt lagen om skydd mot olyckor, vilket är en stor förbättring.

De nya reglerna innebär att högre krav på ersättning och garanterade belopp ställs på kärnkraftsindustrin än på något annat energislag.

Vid ett dammhaveri i en vattenkraftsdamm är den som äger dammanläggningen strikt ansvarig för skador som orsakas. För närvarande pågår

en utredning för att se över de statliga insatserna för dammsäkerhet som bland annat syftar till att skärpa tillsynen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2012.

Frågan har uppkommit om inte ett obegränsat ansvar borde innebära att ägarbolagen tar del i ansvaret. I aktiebolagslagen finns en grundläggande aktiebolagsrättslig princip beskriven, nämligen den att aktieägarna inte har ett personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser oavsett om ägaren är en fysisk eller juridisk person. Det innebär att ägarbolagen inte har någon lagstadgad skyldighet att betala ersättning för skada till följd av en radiologisk olycka, ett dammhaveri eller en annan olycka som ett tillståndshavande dotterbolag ansvarar för.

I vissa sällsynta situationer när ett bolag har saknat möjlighet att ta sitt ansvar har principen om aktieägarnas ansvarsfrihet lett till ett resultat som inte har ansetts godtagbart. Då har en domstol tillåtit att aktieägarna ska åläggas betalningsansvar även om ägarna inte överträtt någon regel i aktiebolagslagen eller i övrigt brustit i någon fullgörelse gentemot det ägda bolaget. Detta kallas ansvarsgenombrott.

Herr talman! Ärade interpellant! Jag får stanna där och ta det sista av mitt svar i nästa inlägg.

Anf. 11 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Jag tackar ministern för det ganska långa svaret på min hyfsat korta fråga. Det finns ju också att läsa, så de som är intresserade av resten av svaret kan läsa det.

Min fråga var, som miljöministern också nämnde, egentligen ställd till finansministern. Jag beklagar att det inte var finansministern som ville eller kunde besvara den. Min frågeställning handlar egentligen i första hand inte om bolagens begränsade kapacitet, som svaret fokuserade väldigt mycket på, utan snarare om vad som händer med de statliga finanserna vid en stor olycka. Hur ska staten hantera konsekvenserna av en stor olycka? Hur ska åtgärder för att minska olyckans konsekvenser finansieras?

Konsekvenserna kan bli enormt stora. De stabila svenska statsfinanserna, som vi är mycket glada över i dag, riskerar att bara bli ett minne blott vid en sådan stor olycka. Därför finns det en mycket stor vits med att försöka förutspå konsekvenserna och åtgärda dem så bra som möjligt så att vi inte havererar den svenska ekonomin.

Vi har nyligen sett exempel på vilka enorma konsekvenser en svår olycka kan få för ett land. Fukushimakatastrofen i Japan har fått enorma konsekvenser i form av lidande för de människor som har tvingats fly från sina hem. Den har också fått enorma konsekvenser för den japanska staten. En av den japanska regeringens lärdomar har varit att om man inte hade haft en väldigt stor tur i form av vindar som gick ut mot havet och genom att strålningen fördes bort från Tokyo och inte mot Tokyo, som man var rädd för i början, hade det kunna få ännu mer allvarliga konsekvenser. Man hade faktiskt tvingats utrymma Tokyo som ändå låg 20 mil bort från Fukushima Daiichi, som kärnkraftverket hette.

Översätter man det till svenska förhållanden kommer till exempel Göteborg och Stockholm helt klart att ligga inom de områden som kan drabbas av ett haveri i Ringhals eller i Forsmark. Det här gör att vi som kärnkraftsnation måste dra lärdomar av den japanska olyckan och för-

Prot. 2011/12:124
5 juni

*Svar på
interpellationer*

söka se vilka konsekvenser den fick där och hur vi kan skydda oss bättre än vad den japanska regeringen hade lyckats göra.

Vi ser tydligt hur det skulle kunna kosta många hundratals miljarder kronor att mildra effekterna av sådana här olyckor. Vi kommer aldrig någonsin att kunna stoppa effekterna av dem, men vi kan åtminstone göra vad vi kan för att mildra dem.

Räknar man också in långsiktiga hälsoeffekter och sjukvårdskostnader handlar det snarare om tiotusentals miljarder kronor. Det är sådana enorma kostnader och risker att det faktiskt i slutändan kan hota ett lands existens. Det är stora ord, men det ligger väldigt mycket sanning i dem.

I en intervju med Japans premiärminister, Naoto Kan, häromdagen berättade han att han var orolig för att hans land skulle kollapsa efter kärnkraftsolyckan i Fukushima på grund av de enorma riskerna och de konsekvenser som den fick.

Min fråga gällde egentligen hur regeringen i sina riskanalyser planerar att hantera statens finanser i ett sådant scenario som vi måste förbereda oss på när vi har kärnkraftverk. Det är uppenbart för alla som lyssnade till svaret eller läser det att de belopp som exempelvis en ägare av ett kärnkraftverk är skyldig att betala vid en olycka inte ligger i närheten av att täcka kostnaderna för de konsekvenser som den olyckan får för oss medborgarna och för den svenska staten.

Som jag skriver i min fråga, som den här debatten baseras på, beräknas kostnaden för Fukushimaolyckan vara åtminstone 1 600 miljarder kronor. Då är de 11 miljarder som miljöministern nämner i sitt svar inte i närheten.

Frågan är vad man ska göra. Jag tror att svenska folket är överens med mig om att det är den som driver en verksamhet, till exempel ett kärnkraftverk, som ska stå för kostnaderna om en olycka inträffar. Det bygger också på principen att förorenaren ska betala. Att staten då går in och tar betalningen, som det är nu i det svenska systemet, är ju en form av subvention.

Därför vill jag fråga miljöministern om man inte ska se över möjligheterna att låta reaktorägare och andra verksamhetsägare ta konsekvenserna, till exempel genom katastrofobligationer eller andra medel.

Anf. 12 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Nu hamnar jag i det lite bekymmersamma läget att jag måste läsa färdigt min text först eftersom den är det viktiga svaret på en väldigt viktig fråga. Sedan ska jag återkomma till några av de följdfrågor som har ställts av Per Bolund.

Det har vid flera tillfällen utretts om det skulle vara lämpligt eller möjligt att lagstadga om ansvarsgenombrott. Utredningarna har visat att det är svårt att utforma en sådan regel på ett rättssäkert sätt. Den riskerar också att få negativa konsekvenser för svenskt näringsliv. Det beror på att hela aktiebolagslagen i så fall ska ändras, och den är framförhandlad i nordiskt samarbete.

Större krav på ansvar för tillståndshavare eller ägarbolag vid olyckor skulle kunna ge incitament till utvecklandet av innovativa försäkringslösningar, till exempel utfärdande av katastrofobligationer eller försäkringspooler, det vill säga att riskverksamheter försäkras varandra. Även om marknaden för katastrofobligationer ökat under senare år är den för-

hållandevis liten, och det är i dag oklart om odefinierade risker, som till exempel kärnkraften för med sig kan hanteras av kapitalmarknaden. Mycket tyder på att det i dagens läge inte är så.

De kostnader för sanering med mera som inte täcks av verksamhetsutövares tillgångar eller försäkringar riskerar att behöva bekostas av staten.

Avslutningsvis kan jag således instämma i Per Bolunds konstaterande att staten har ett övergripande kostnadsansvar för de följdverkningar som en kärnkraftsolycka, en olycka inom kemisk eller medicinsk industri, ett dammbrott i vattenkraften eller en flygkatastrof över ett stadsområde kan få. Staten tar också detta ansvar genom kunskapsuppbyggnad, stöd, utbildning, övning, reglering, tillsyn och operativt arbete på myndighetsnivå. Detta är en grundläggande utgångspunkt för att uppnå ökad trygghet och säkerhet på alla samhällsnivåer. En stor olycka i Sverige medför förstås statsfinansiella konsekvenser, men som jag har beskrivit i mitt svar finns det beredskap eller pågår arbeten inom de områden där konsekvenserna riskerar att bli störst.

Det viktiga är förstås de nya reglerna som vi hoppas ska träda i kraft och som ger ett helt annat ansvar för en tillståndsinnehavare inom kärnkraftsindustrin.

Sedan fanns det i Fukushima inte backupsystem vad gäller eldrift eller överflödning från vissa dammar i anläggningen, vilket innebar att kylningen stannade när naturkatastroferna slog ut elförsörjningen och reservsystemet. Det innebar också att den här otäcka händelseutvecklingen satte i gång inne i kärnkraftverket.

Det som man kan göra förutom att när det har hänt en olycka försöka titta på kostnadsansvar och ansvar för allt det som behöver göras är att försöka att öka mängden säkerhetssystem, både innan det händer en olycka och ifall till exempel ett strömbortfall inträffar.

Den incident som vi hade i Forsmark som innebar ett dubbelt strömbortfall i första skedet visar på att det är viktigt att fundera över de här frågorna och se till både att det finns strömförsörjning till kylningen och att det finns överflödningssystem.

I Sverige har vi särskilda system som går ut på att om trycket i inneslutningen vid ett olycksförlopp stiger till farliga nivåer kan den för att skyddas tryckavlastas genom ett särskilt haverifiltersystem, ett multi venturi scrubber system, där radioaktiv jod och aerosoler fångas in i en mängd små hålförsedda rör i vatten. Det innebär att, enligt uppgift, 99 procent av joden och aerosolerna stannar kvar i skrubbevattnet. Förbättrande arbete och multipla säkerhetssystem är väldigt viktigt att ta med när man diskuterar denna fråga.

Anf. 13 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Miljöministern försöker nu i sitt andra svar ge en bild av att olyckan i Japan var ett särfall och att det var de speciella tekniska omständigheterna just där som gjorde att den inträffade. Då vill jag påminna miljöministern om att vi hade ett liknande scenario i Forsmark 2006 när just kylningen inte fungerade. Det visar på att vi faktiskt inte är tryggade i Sverige heller för att en sådan här olycka skulle kunna hända.

Jag hoppas att vi ändå kan komma överens, jag och miljöministern, om att en olycka kan inträffa även i Sverige. Att intala sig själv att det är

Prot. 2011/12:124
5 juni

Svar på
interpellationer

omöjligt att en olycka av samma dignitet som i Fukushima skulle kunna inträffa här gör att man inte rustar sig för de konsekvenser som i sådana fall skulle kunna bli fallet. Det gör att man invaggar sig själv i en falsk trygghet och att man inte förbereder sig på ett sådant sätt att man faktiskt tar ansvar för och tar hand om de konsekvenser som följer.

Jag delar inte heller miljöministerns uppfattning att den nya lagstiftningen kommer att förändra den här situationen i grunden. Miljöministern säger att man nu får ett helt annat ansvar. Visserligen höjs gränsen några miljarder, men kärnkraftsägaren får inte ta de totala ekonomiska konsekvenserna till exempel genom att tvingas ta en försäkring inom katastrofobligationer, vilket skulle vara ett sätt att föra över kostnaderna för en olycka till kärnkraftsägaren och i slutändan låta dem som använder sig av kärnkraftselen betala för kostnaderna.

Det är det sätt som vi annars finansierar svåra konsekvenser på, alltså att de beräknas in i kostnaden och så får man betala för dem varje gång man använder el på elmarknaden. Det är också det rimliga sättet att hantera ett kraftslag utan att subventionera det som vi gör i dag med kärnkraften.

Jag är lite besviken över miljöministerns syn på att det inte går att hitta privata finansieringslösningar till exempel genom katastrofobligationer eller ansvarsgenombrott. Det är inte helt korrekt, anser jag, att jämföra med hela den privata marknaden. Kärnkraften är ett särfall jämfört med nästan alla andra verksamheter genom att konsekvenserna vid en olycka blir så enormt stora. Har man ett åkeri och en lastbil kör in i en bergvägg finns det möjligheter att få ut kostnaderna som uppstår från åkeriet i och med att de är ganska begränsade i omfattning. Men om ett kärnkraftverk råkar ut för en olycka finns det inte i närheten av tillräckligt mycket pengar i bolaget för att täcka kostnaden.

Problemet med regeringens lagstiftning är att när man har tömt ut alla resurser som finns i bolaget är kanske 99 procent av kostnaderna kvar och har ingen täckning. Då är det i stället skattebetalarna i Sverige som tvingas gå in och ta kostnaden. Det tycker jag är en orimlig situation. Därför anser jag att man nu så fort som möjligt bör gå in och se hur marknaden för till exempel katastrofobligationer globalt har förändrats. Den har ju vuxit i åtminstone tio år i sträck och har gått från att vara en liten verksamhet till att nu snabbt expandera till ganska stor omfattning. Min uppfattning är att det faktiskt skulle gå, om man från regeringen hade viljan, att ställa krav på att verksamhetsutövaren, det vill säga kärnkraftverket, skulle tvingas stå för konsekvenserna vid en stor olycka i Sverige.

Jag kan bara konstatera att det antingen finns en bristande vilja hos regeringen att få ett sådant här totalt ansvar för reaktorägaren, och även för andra verksamhetsägare, eller en splittring i regeringen där man inte lyckas komma överens om att gå hela vägen och se till så att det är utföraren, som ju tjänar pengar på att sälja kärnkraftsel, som också får ta kostnaderna om den verksamhet som bedrivs får svåra konsekvenser.

Jag tycker inte att man kan jämföra med aktiebolagslagstiftningen som miljöministern gör. Den fungerar på så sätt att om det händer en olycka i ett vanligt aktiebolag kan man gå via civilrättsliga mål i domstol och försöka kräva tillbaka kostnader som man har blivit utsatt för. Där fungerar lagstiftningen – inte aktiebolagslagstiftningen utan annan lag-

stiftning – och ser till att man faktiskt får ersättning för just konsekvenserna vid en olycka. Men den lagstiftningen fungerar inte när det gäller kärnkraftshaverier just för att omfattningen är så enormt stor. Därför tycker jag att det kan finnas skäl att fundera över om man inte behöver ha en särlagstiftning just när det gäller till exempel kärnkraftsolyckor på grund av deras storlek.

Prot. 2011/12:124

5 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 14 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Låt mig först och främst slå fast att regeringens uttryckliga åsikt är att kärnkraftsindustrin ska ta ansvar för sina kostnader. Det är därför vi har mer än dubblerat avgiften till avfallsfonden, och det är därför vi också håller på med ett lagstiftningsarbete som handlar just om skadeståndsansvar och ansvar vid olyckor.

Det blir med nödvändighet lite tekniskt när man ska dra igenom en lagstiftning inom flera olika områden i Sverige och internationellt på ett par minuter, men när det gäller de belopp som jag har nämnt har det varit 3–4 miljarder, som nu, med garanterade pengar, är höjt till 11 miljarder. Det är ingen liten procentuell höjning.

Utöver det ska det finnas försäkringar som täcker upp till 15–20 miljarder, och det obegränsade skadeståndsansvaret ligger kvar även efter det att de här två stora blocken är hanterade. Det är en enorm skillnad mot hur det har varit.

Tillståndshavaren ska enligt lag ha tillräckliga finansiella resurser för att ta sitt fulla ansvar så att verksamheten hanteras effektivt också vid en olycka. Vi har, som sagt, säkerhetsregler som gör att försäkringspengar inte betalas ut till någon annan utan dit pengarna ska gå.

Beträffande de japanska kostnaderna är det fortfarande lite svårt att veta hur stora de är, men det är förstås fråga om väldiga belopp. Det måste vi naturligtvis studera när japanerna själva är mer säkra på vad det kostar. Man ska alltid lära sig av andras erfarenheter, försöka ta till sig dem för att kunna förbättra sin egen reglering. Givetvis är det så.

När det gäller olyckan i Fukushima vet vi fortfarande inte allt. Vi vet ganska mycket om varför och hur det hände. Naturligtvis nonchalerar vi inte säkerhetsfrågorna i den svenska kärnkraften. Tillståndshavarna har ansvar för att sköta säkerheten. Vi har genom särskilda uppdrag till Strålsäkerhetsmyndigheten kontrollerat att det verkligen sker. Vi har haft en internationell inspektion av IAEA, begärd av svenska regeringen själv, för att se om det svenska regleringssystemet är bra eller om vi behöver förbättra det.

Det är glädjande att kunna säga att resultatet av den internationella organisationen IAEA:s inspektion är att de anser att det är ett bra system. Det var ett fullt inspektionsteam som var i Sverige och under flera veckor gick igenom allt i styrningen av säkerhetsfrågorna. Det finns enstaka detaljer i deras rapport som vi behöver hantera, och det ska vi naturligtvis göra. Frågan om säkerhet vad gäller kärnkraft är oerhört viktig, precis som Per Bolund säger, eftersom effekterna av en olycka vore förödande.

Samtidigt ska man säga att det erfarenhetsmässigt inte enbart handlar om teknik och säkerhetssystem. Det handlar väldigt mycket också om säkerhetskulturen vid de olika anläggningarna. Där håller Strålsäkerhetsmyndigheten på med ett gediget arbete för att se till att säkerhetskul-

turen vid de anläggningar som finns i Sverige har absolut högsta möjliga standard.

Anf. 15 PER BOLUND (MP):

Herr talman! Man får ha ett visst mått av skepsis vad gäller den typen av bedömningar av säkerheten. De brukar vara väldigt olika före och efter en olycka. Hade man frågat den japanska regeringen en vecka före Fukushimakatastrofen om något sådant kunde inträffa eller om det fanns stora risker med kärnkraften i Japan hade man med hundra procents säkerhet fått ett nekande svar. Man hade fått svaret att det var ett säkert kärnkraftverk.

Jag tror därför inte att man ska förlita sig på dessa bedömningar utan tvärtom ha med i planeringen att en sådan olycka kan inträffa, fundera över vilka konsekvenser det kan få både i form av mänskligt lidande och för statsfinanserna och försöka att så långt möjligt se till att kostnaderna täcks av dem som tjänar pengar på verksamheten samt av oss som är kunder och använder elen från verksamheten.

Jag tycker att det är en självklarhet att industrin ska stå för kostnaderna. Jag noterar dock att det finns lite olika besked från miljöministern. I det skriftliga svaret står att ”de kostnader för sanering med mera som inte täcks av verksamhetsutövarers tillgångar eller försäkringar riskerar att behöva bekostas av staten”. Det är den bilden jag också har, och jag hoppas att vi kan vara överens om att det är den sanna bilden.

Miljöministern nämner i sitt svar att verksamhetsutövarna enligt lag ska stå för 15–20 miljarder kronor. Om man jämför det beloppet med den uppskattning jag gör i min fråga om Fukushimakatastrofens konsekvenser blir det 1 600 miljarder kronor. Det betyder att den kostnad som anges i den svenska lagen kanske är 1 procent av de totala kostnaderna.

Det finns stora möjligheter att försäkra sig på den privata marknaden, även för stora belopp, genom att marknaden för katastrofobligationer vuxit så mycket. Har man, exempelvis som kärnkraftsoperatör, ett bra säkerhetsarbete blir kostnaden för att försäkra sig självfallet mycket lägre. Det reflekteras också på den privata marknaden.

Jag kan konstatera att regeringen i dagsläget inte är redo att låta marknaden sköta detta själv och se till att de som äger kärnkraftverken ska stå för de fulla kostnaderna. Det är något som jag bara kan beklaga.

Anf. 16 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! En sådan här interpellationsdebatt blir ibland svår att föra.

Att vi ska ha en bra debatt om detta, Per Bolund, tycker jag är oerhört viktigt, och då är det också viktigt att inte slänga ur sig svepande påståenden. Jag försöker vara mycket saklig, särskilt när det gäller så farliga frågor som kärnkraften och så viktiga frågor som kärnkraftssäkerheten.

Regeringen har gått från ett ansvar på 3–4 miljarder till ett obligatoriskt garanterat belopp på 11 miljarder. Utöver det finns obligatoriska försäkringsåtaganden på någonstans mellan 15 och 20 miljarder. Det är väldiga belopp. Utöver dessa två ansvarigheter ligger det obegränsade skadeståndsansvaret kvar. Det innebär att den enskilda tillståndshavaren har ansvar för kostnader utöver det som ska garanteras och det som ska försäkras.

Vilken marknad och vilka försäkringsprodukter bolagen använder kan jag inte styra över – naturligtvis inte. Om de vill använda den formen av försäkringar som Per Bolund nämner är det fullt möjligt. Kanske finns det andra som är bättre, billigare och säkrare. Det viktiga är att Strålsäkerhetsmyndigheten kontrollerar att uppgifterna följs, att det hela är korrekt, att bolagen gör det som de ska. De ska stå för den totala kostnaden; det finns det ett oändligt antal beslut om. Jag tror inte att någon någonsin skulle ställa sig upp, varken vid de svenska anläggningarna eller på några andra ställen, och uttala sig på det viset som Per Bolund påstår att regeringen gjort. Nu blir det ungefär som i en radiosketch – innan detta, innan detta, innan detta.

Här gäller det att vara lugn, tydlig och stadig. Det är viktiga frågor, och då är det bra om vi håller oss till fakta.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2011/12:380 om arméinspektörens förslag till förbättringar av arméstrukturen

Anf. 17 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Mikael Jansson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av arméinspektörens förslag.

Försvarsmakten är nu mitt inne i den stora omställning av Sveriges försvar som riksdagen beslutade om i proposition *Ett användbart försvar* (prop. 2008/09:140). Den pågående reformen innebär förändringar på flera viktiga områden för att skapa ett användbart och tillgängligt försvar. Försvarsreformen har tagit viktiga steg framåt men omfattar fortfarande betydande utmaningar, särskilt för markstridskrafterna, där personalförsörjningen är en vital del.

En viktig uppgift för Försvarsmakten är för närvarande att genomföra omställningen genom att prioritera istandsättandet av insatsorganisationens förband. För arméstridskrafternas del innebär detta att skapa flexibla bataljonsstridsgrupper som kan användas med kort varsel.

När det gäller arméinspektörens förslag kan jag konstatera att Försvarsmakten inte har framställt om att få göra några ändringar i den av riksdagen beslutade insatsorganisationen, i enlighet med proposition 2008/09:140 *Ett användbart försvar* (bet. 2008/09:FöU10, rskr. 2008/09:292). Det finns således inget förslag för regeringen att ta ställning till, men jag välkomnar en fortsatt öppen debatt om försvarspolitik.

Anf. 18 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Låt mig börja med att gratulera försvarsministern till ministerposten.

Anledningen till interpellationen är arméinspektörens intressanta skiss över genomförbara förändringar som skulle kunna öka markförsvarets eldkraft, skydd och rörlighet. Försvarsministern hänvisar till att det ännu inte föreligger något formellt förslag från Försvarsmakten. Det är riktigt, men det är av intresse att veta om Försvarsdepartementet tänker i

samma banor som armén avseende möjligheter att verkligen nå uppsatta mål för förmågor.

Försvarsministern hänvisar också till att försvaret redan är under stor omställning. Även detta är riktigt, men arméinspektörens förslag är konkreta och tar fasta på befintliga förutsättningar.

Försvarets utvecklingsplan sätter nu åter som mål att försvaret ska kunna strida till skydd av vårt territorium.

Regeringens försvarspolitik brukar ta fasta på att det var Socialdemokraterna som stod för den stora förbandsnedläggelsen som mynnade ut i en situation där vi helt saknade försvarsplanering, den så kallade strategiska pausen. Jag delar irritationen över Socialdemokraternas negativa insatser för försvaret, men om vi nu åter har en återupptagen försvarsplanering som mål för territoriellt försvar måste vi ta ansvar för att det byggs förmåga som matchar dessa mål. Regeringens budget har ett alldeles för litet anslag för försvaret. Statsbudgeten har som följd av detta för låga anslag för såväl armé som marin och flygvapen. Det gäller på såväl materiel- som förbandssidan.

Upprustningen som Ryssland nu gör skulle under dystrare förutsättningar tvinga oss att bygga ett betydligt större försvar med betydligt färre brister. Den aktuella hotbilden är dock låg i dag efter kalla krigets slut. Skulle hotbilden inte vara låg hade vi enligt bedömare behövt minst 16 armébrigader för att skapa en trovärdig tröskel mot hot eller angrepp.

Herr talman! Sverigedemokraternas mål om sex armébrigader och tre kustartilleribrigader är en avvägning av den aktuella hotbilden. Hotbilden är låg för närvarande men kan ändras snabbt. Ingen kan säkert garantera att världsutvecklingen är stabil över längre tid. Vi kan heller inte snabbt återta tillräcklig försvarsförmåga om vi nedrustar för mycket avseende såväl materiel som kompetens. Ett större försvarsanslag är nödvändigt.

I väntan på att fler partier inser detta måste vi med givet anslag optimera försvarsförmågan, inte bara för internationella insatser utan även för territoriellt försvar. Arméinspektörens förslag är en intressant möjlighet att utöka slagstyrkan utan att det medför stora merkostnader.

Anf. 19 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Tack för inledande gratulation!

Om vi börjar med att koncentrera oss på arméstridskrafterna kan jag säga att de i enlighet med den av riksdagen beslutade inriktningen av Försvarsmaktens insatsorganisation ska inriktas mot att öka förmågan till insatser i och bortom närområdet. Det ska åstadkommas genom att förbanden ska vara modulärt uppbyggda för att kunna användas flexibelt.

Sammansättningen av förbanden varierar beroende på vilken uppgift som förbanden eller stridsgruppen ska lösa. Det förutsätter att förbanden är samövade, för att säkerställa hög tillgänglighet och användbarhet. Det är såväl riksdagens som regeringens inriktning att detta ska prioriteras från och med 2010 till 2014.

Inriktningspropositionen är tydlig med att det ska ske en förskjutning från tyngre förband till den nya insatsorganisationens lättare förband med hög rörlighet. Den nya strukturen inom arméstridskrafterna bör enligt regeringens bedömning, såvitt vi vet, vara på plats under 2013 då armén ska ha intagit Insatsorganisation 2014, IO 14. I den här organisationen är

stridsvagnskompanierna organiserade utanför de mekaniserade manöverbataljonerna i syfte att just kunna tillföras om behov uppstår.

Återigen vill jag säga att det här är en av kärnpunkterna i inriktningspropositionen, där vi understryker vikten av att ha modulära förband som kan sättas samman i tillfälligt sammansatta stridsgrupper beroende på vilken uppgift som ska lösas. I Försvarmaktens budgetunderlag inför 2013 finns det inga förslag till förändringar av arméstridskrafternas insatsorganisations utformning. Försvarmakten beskriver att förbandens utveckling mot IO 14 och den fastställda målsättningen är prioriterade.

Sammantaget kan man konstatera att Försvarmaktens budgetunderlag naturligtvis följer de inriktningar som regering och riksdag har beslutat om. Det här underlaget kommer vi att behandla i budgetpropositionen för 2013.

Precis som Mikael Jansson säger är det ett förslag från arméinspektören. Jag uppfattar det som en myndighetsintern diskussion. Regeringen har inte fått några indikationer som innebär att ett konkret myndighetsberett förslag är under utarbetande.

Samtidigt vill jag understryka att det naturligtvis ligger i myndighetens uppdrag att titta på framtida möjligheter. Om man ser detta som ett debattinlägg välkomnar jag självklart det som ett debattinlägg, för vi ska ha en öppen och levande debatt. Men vi måste ha viss ordning och reda, Mikael Jansson, därför vill jag understryka vikten av att Försvarmakten nu genomför den gällande inriktningen där syftet är att skapa tillgängliga och användbara förband.

Anf. 20 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Arméinspektören föreslår bland annat att 72:a lätta mekbataljonen förses med befintliga stridsfordon 90 och blir en mekaniserad bataljon, att det förrädsställda stridsvagnskompaniet på Gotland bemannas med tidvis tjänstgörande soldater från Gotland, att de tre fristående stridsvagnskompanierna avvecklas och tillsammans med ytterligare befintliga stridsvagn 122 tillförs manöverbataljonerna, att livbataljonen i Kungsängen utökas personellt och materiellt så att den förutom statsceremoniella uppgifter också kan lösa stridsuppgifter inne i Stockholm, att ytterligare en granatkastarpluton tillförs varje mekaniserad bataljon och att broläggare tillförs de mekaniserade bataljonerna för att öka rörligheten. Allt detta ökar arméns förmåga att försvara Sverige, vilket borde vara bra för alla försvarspolitiker.

Naturligtvis är detta bara en dellösning. För att verkligen kunna tala om ett avvägt minimerat territorialförsvar måste vi ha Gripen 39 E/F-versionen med bra bestyckning, ett nationellt täckande luftvärn, robot-skydd för färdiga Visbykorvetter, tillräckliga markstridskrafter med mera. Allt detta är möjligt med politisk vilja.

I avvaktan på försvarsvänligare politik från flera partier får vi skruva på och finställa det vi har. Förslaget från armén om ökad eldkraft, skydd och rörlighet har Sverigedemokraternas stöd.

Anf. 21 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Jag vill gå tillbaka lite till de utmaningar och hot som togs upp i det tidigare inlägget, varför vi nu gör den här förändringen och

också återkoppla till det Mikael Jansson sade om vad vi såg för försvarsmakt för ett par år sedan.

Den insatsorganisation som är under införande, Insatsorganisation 2014, anpassas just för att möta utmaningar och hot som är gränslösa, föränderliga och komplexa. Vissa av de här hoten är väldigt svåra att förutse. De kan uppstå plötsligt. Det kan gälla både utvecklingen i närområdet och konfliktområden längre bort. Då är det viktigt att vi har en insatsorganisation som har en hög tillgänglighet, som kan sättas in med kort varsel och som också är flexibel. Det är det som hela inriktningspropositionen handlar om.

I det här ingår att också återuppta den nationella försvarsplaneringen. Där har alliansregeringen givit Försvarsmakten ett uppdrag att återuppta nationell försvarsplanering. Den är särskilt viktig för att kunna genomföra den här omställningen på ett bra sätt.

Regeringen inriktar årligen eller när behov uppstår Försvarsmaktens planering avseende insatser och beredskap. Försvarsplaneringen blir då ett instrument för myndigheten att underlätta hanteringen av specifika händelser som kriser eller konflikter. Planeringen syftar också till att anpassa myndighetens beredskap och förmåga just i den föränderliga värld som vi lever i.

Vi är alla medvetna om att utgångsläget före reformen var en nationell insatsorganisation med beredskapstider ända upp till tre år. Den här reformen innebär att beredskapskraven höjs avsevärt från tidigare. Huvuddelen av förbanden ska ha en beredskap som inte överstiger 90 dagar. Inget förband ska ha en beredskap över 180 dagar. Efter beslut av regeringen ska alla förband kunna användas inom en vecka. Redan nu, bara två år in i reformen, har beredskapen hos Försvarsmaktens förband ökat markant.

Sedan tycker alliansregeringen, kanske till skillnad mot Sverigedemokraterna, att vi ska ha en fortsatt hög ambition att bidra till internationella militära insatser till stöd för fred och säkerhet samtidigt som beredskap att genomföra insatser nationellt ska upprätthållas.

Den försvarspolitiska inriktning som vi nu har antagit gör det här genomförbart genom att det inte längre finns en delning mellan nationell insatsorganisation för territoriella behov och den särskilda utlandsstyrka för internationella insatser som vi hade tidigare. Vi har inte uppdelningen mellan nationell och internationell förmåga. Det är en av de andra kärnpunkterna i hela reformen och hela insatsorganisationen att vi har en och samma uppfattning om förband och att de kan användas både nationellt och internationellt. Då tar vi till vara viktig erfarenhet och kunskap i förbanden. Det är också kostnadseffektivt.

Reformen stärker Försvarsmaktens förmåga att agera i Sverige, i närområdet och längre bort från närområdet. Med Sverigedemokraternas förslag får jag känslan av att vi går tillbaka i tiden till mer traditionellt invasionsförsvar där risken är att kostnaderna blir så höga att man faktiskt inte får ut så hög operativ förmåga.

Anf. 22 MIKAEL JANSSON (SD):

Herr talman! Jag är medveten om att förslaget är ett mer internt diskussionsobjekt och inte ligger på regeringens bord. Det är fråga om en debatt, inte ett färdigt förslag.

De inslag som finns i regeringens försvarspolitik, att det finns en hög beredskap och tillgänglighet, är bra. Internationella insatser är bra om de sätts in på rätt sätt så att de får bra effekt. Men vi anser att de måste vänta tills vi har ett försvar av Sverige färdigt. Då kan vi återgå till internationella insatser.

Försvarspolitikerna har förändrats över tiden. På den socialdemokratiska tiden sänktes förmågan mycket och planeringen tappades helt. Ni har återupptagit planeringen, och nu kommer inslaget att försvara även Sverige och agera i brigadformat. Men det kräver en viss volym och sammansättning av försvaret för att det ska vara meningsfullt. Ert försvar är för litet. Det är vår invändning.

Jag är glad att det åter finns en försvarsplanering för att skydda Sverige. Det måste vara huvudsyftet med vårt försvar.

Jag är också glad att det talas om försvar av och hög beredskap för Gotland, vilket är viktigt. Jag är glad över att det har talats om försvar i brigadformat med tydliga mål för förmågan att slå en fientligt mekaniserad bataljon i händelse av att vi angrips. Jag är glad att det åter talas om stadsskytteförmåga för försvar i Stockholm. Låt detta bli en början för ett återtagande av förmågan till militärt skydd av Sverige.

Anf. 23 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Jag är orolig för den försvarspolitik som Sverigedemokraterna företräder. Jag är rädd att den innebär en tillbakagång till det som var mer likt det vi hade förut, nämligen det mer traditionella förrådsställda invasionsförsvaret med värnpliktsförband som bara finns på papper men som inte finns i verkligheten.

Det här hänger ihop med kostnaderna. Med det ni beskriver i ert alternativa förslag fruktar jag att kostnaderna för att genomföra detta gör att det blir för lite pengar över till övningar och att effekten blir att förbanden blir som de var förr, det vill säga förband på papperet som inte var övade och som saknade erfarenhet. Detta innebär en risk. Vi vill inte komma tillbaka till den tiden med dåligt övade förband med för gammal materiel och bristfällig utbildning. Det skulle ta lång tid att få dem åter i stånd att möta en kvalificerad motståndare.

Här har vi uppenbarligen olika lösningar, och nu har inte Mikael Jansson några ytterligare anföranden.

Det viktiga för mig som minister är att det finns soldater och officerare som kan möta dagens krav. Det ställer höga krav på professionalism och erfarenhet. De behöver vara väl samövade och ha tillgång till kvalificerad materiel. Det här får vi genom att ha en samlad insatsorganisation med förband som kan sättas in nationellt och internationellt.

Jag var nyligen i Afghanistan och besökte den svenska insatsen. De soldater som roterade hem, med avslut i förra veckan, tillhörde sannolikt de mest välövade och erfarna soldater som svenska försvaret har haft. Det är vad vi kommer att ha störst nytta av i framtiden. Det ska vara väl övade förband som har prövats.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Anmälades och bordlades
Proposition
2011/12:151 Ändringar i radio- och tv-lagen

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för denna proposition skulle förlängas till *onsdagen den 26 september*.

11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 5 juni

2011/12:628 Oklara beslut om nya gruvetableringar

av *Isak From* (S)
till miljöminister Lena Ek (C)

2011/12:629 Nya gruvetableringar

av *Isak From* (S)
till näringsminister Annie Lööf (C)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 juni.

12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 5 juni

2011/12:602 Tullverket, organiserad brottslighet och import av livsstilspreparat

av *Leif Jakobsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

2011/12:604 Otydligheter i lag (1974:191) om bevakningsföretag

av *Elin Lundgren* (S)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

2011/12:605 Avveckling av utlands-HUS

av *Peter Persson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 juni.

13 § Kammaren åtskildes kl. 14.14.

Prot. 2011/12:124
5 juni

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	1
4 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
6 § Förnyad bordläggning.....	3
7 § Svar på interpellation 2011/12:366 om en modern polisutbildning	3
Anf. 1 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	3
Anf. 2 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S).....	3
Anf. 3 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	4
Anf. 4 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S).....	5
Anf. 5 ROGER HADDAD (FP).....	6
Anf. 6 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	6
Anf. 7 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (S).....	8
Anf. 8 ROGER HADDAD (FP).....	8
Anf. 9 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	9
8 § Svar på interpellation 2011/12:307 om verksamhetsutövares ekonomiska ansvar vid större olyckor	9
Anf. 10 Miljöminister LENA EK (C)	9
Anf. 11 PER BOLUND (MP)	11
Anf. 12 Miljöminister LENA EK (C)	12
Anf. 13 PER BOLUND (MP)	13
Anf. 14 Miljöminister LENA EK (C)	15
Anf. 15 PER BOLUND (MP)	16
Anf. 16 Miljöminister LENA EK (C)	16
9 § Svar på interpellation 2011/12:380 om arméinspektörens förslag till förbättringar av arméstrukturen	17
Anf. 17 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	17
Anf. 18 MIKAEL JANSSON (SD).....	17
Anf. 19 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	18
Anf. 20 MIKAEL JANSSON (SD).....	19
Anf. 21 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	19
Anf. 22 MIKAEL JANSSON (SD).....	20
Anf. 23 Försvarsminister KARIN ENSTRÖM (M)	21
10 § Bordläggning och beslut om förlängd motionstid.....	22
11 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	22
12 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	22
13 § Kammaren åtskildes kl. 14.14.	23